

174142

HZ. MUHAMMED
VE
EVRENSEL MESAJI
SEMPOZYUMU
20-22 NİSAN 2007

Yayına Hazırlayan
Doç. Dr. Mahfuz Söylemez

Türkiye Elyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	174142
Tas. No:	297.92 HAZ.M

İslâmî İlimler Dergisi Yayınları: 2

İslâmî İlimler Dergisi Yayınları
Dizgi Kapak: İslâmî İlimler Dergisi
Baskı, kapak baskı, cilt: Özkan Matbaacılık
Birinci Basım: Aralık 2007

ISBN: 978-975-98073-3-7

İslâmî İlimler Dergisi Yayınları
Yeniyol Mahallesi 1.Gazi Sok. No:9/2 ÇORUM
Web: islamilimlerdergisi.com
Tif: 0 364 224 81 18
e-posta: islami_ilimlerdergisi@yahoo.com

Her yazının dil ve bilimsel sorumluluğu yazarına aittir.

XI. OTURUM: HZ. MUHAMMED VE AHLÂKÎ İLKELER -II-

HZ. PEYGAMBER'İN İNSANLARLA İLİŞKİSİ

Mehmet SOYSALDI*

Sayın Başkan ve Değerli Dinleyiciler!

Sözlerime bizleri yoktan var eden Yüce Allah'a hamd ve O'nun sevgili Resulü Hz. Muhammed (sas)'e salât ve selam ederek başlıyorum.

Bildirimi iki kısımda sizlere takdim etmek istiyorum. Birinci kısımda Sevgili Peygamberimizin biz Müslümanlara örnek ve rehber oluşunu ayetler ışığında açıklayacağım.

İkinci kısımda da bizlere en güzel örnek olarak takdim edilen Allah Resulünün insanlarla ilişkisini O'nun hayatından canlı örneklerle sizlere sunmak istiyorum.

Değerli Dinleyenler!

İnsanların yeryüzünde mutlu ve huzurlu yaşayabilmeleri için, öncelikle birbirleri ile ilişkilerini sağlıklı bir zemine oturtmaları gerekir. Bunun için de, birbirleriyle diyalogu kesmemeleri, aksine dostluğun devamını sağlayıcı tedbirleri almaları, düşmanlığa sebep olacak tutum ve davranışlardan sakınmaları şarttır.

Özellikle son yıllarda maddeci (pozitivist) anlayış insanı inançlardan ve ahiret bilincinden uzaklaştırmıştır. Günümüzde birçok değer yargısı değişmiş ve ahlâkî bir erozyon hızla devam etmektedir. Dünyevileşen insanın elinden tutulup Rabbiyle buluşturulması ve tekrar ona ahiret bilincinin verilmesi gerekmektedir. Her türlü kötülüğün temelinde inançsızlık vardır. Özellikle ahiret bilincinden uzaklaşan insanlar daha kolay kötülük yapabilmekte ve günah işlemektedirler.

Dünyevileşme gün geçtikçe artmakta, insan zevk peşinde koşmaya başlamakta ve sadece tatmin arayışına girmektedir. Dünyevileşen günümüz insanı, nefsinin tatmin için her türlü yola başvurmaktadır. Zevk ve sefa toplum sağlığını tehdit eder bir boyuta ulaşmıştır. Madde ve menfaat hesabına dayalı anlayış, insanlar arası ilişkileri bir mücadele zemininde ele almaktadır.

Bugünün gençliğine baktığımızda azgın bir hırs ve büyük bir tutku içerisinde dünyaya yönelmekte olduklarımızı görmekteyiz. Özellikle bazı zengin aile

* Prof. Dr., Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi. msoysaldi@gmail.com

çocukları satanizm ve ateizm gibi sapık yollarla tatmin arayışına girmektedirler. Bazı fakir aile çocuklarının ise misyonerlerin ve illegal örgütlerinin ağma düştüklerini görmekteyiz. Bugünün genç nesillerinde ideal yoktur. Çünkü popüler kültür, gençlerin idealsiz yetiştirmelerini sağlamaktadır.

Günümüzde ilim ve teknik çok ilerlemesine rağmen, maddi refah, zenginlik tek başına insanı mutlu edememektedir. İnsanlık büyük bir bunalım ve stres içerisinde. Bu içinde bulunduğu bunalım ve stres ortamından kurtulmak için bir arayış içindedir. İşte insanlığı bu bunalımdan kurtaracak ve ebedi sadete eriştirecek tek önder ve rehber Hz. Muhammed (sas)'dir.

Muhammedî ahlâka ve onun insanlara getirmiş olduğu evrensel prensiplere bugün her zamandan daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Birçok değer ve kıymet hükmünün alt üst olduğu, kalbi ve ruhi hayatın iflas ettiği, Muhammedî bir havanın bizden uzaklaştığı günümüzde, Hz. Peygamber (sas)'e uymak çoğu meselemizi çözümlenecektir. Zira Sevgili Peygamberimiz Veda Hutbesinde; "*Size iki emanet bırakıyorum, onlara sarılıp uydukça yolunuzu hiç şaşmazsınız. O emanetler, Allah'ın kitabı Kur'an-ı Kerim ve Peygamberinin sünnetidir.*"¹ buyurmaktadır.

Biz Müslümanlar ne bulduysak Hz. Peygamber'e uymakta bulduk, yine ne bulacaksak O'na yaklaşmada, O'nu anlamada ve O'na uymakta bulacağız.

Bizler, Hz. Peygamber (sas)'den uzaklaşmakla her şeyimizi kaybettik. Bu uzun yolda kaybettiğimiz her şeye yeniden sahip olmamız, Hz. Muhammed (sas)'i yeniden anlamaya ve gönüllerimizde O'na karşı coşkunun yeniden uyanmasına bağlıdır.

a) Hz. Peygamber, Bizlere Örnektir ve Kendisine Uyulmalıdır

Büyük meselelerin çözüm beklediği çok çetin günlerdeyiz. Hangi sırada yaşarsak yaşayalım, hangi devirde bulunursak bulunalım, önümüzde cereyan eden hadiseler hangi cinsten olursa olsun, bizler, Hz. Peygamber (sas)'i hayatımızda örnek edinirsek kurtuluşa ereceğiz. Aksi takdirde kurtuluşumuz mümkün olmayacaktır.

Nitekim Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de, mü'minlere Hz. Peygamber (sas)'i örnek gösteriyor ve şöyle buyuruyor: "*Allah'ı ve ahiret gününü arzulayan ve Allah'ı çokça zikreden siz mü'minler için Allah'ın Resulünde pek güzel bir örnek vardır.*" (Ahzab, 33/21)

Şunu iyi bilelim ki O, sadece kuru bir örnek değil, her emri yerine getirilmesi lazım gelen ve her hareketi benimsenip, hayata yansıtılması gereken bir örnek ve rehberdir.

1 Müslim, Hac, 147.

Yüce Allah, "Resul size neyi verdi ise, onu alın! Neden men etti ise ondan da sakının." (Haşr, 59/7) buyurmaktadır. Zaten O'nun sözleri ve hareketleri kendi heva ve hevesinin eseri değildir. Yüce Mevlâ'nın vahyi ve ilhamının mahsulüdür.²

b) Hz. Peygamber (sas)'e İtaat Gereklidir

Peygamberlerin gönderiliş gayelerinden biri de Onların ümmetlerine güzel birer örnek olmalarıdır. Hz. Peygamber (sas)'i örnek edinmek, her şeyden önce Allah'ın emridir. Zira, Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayette Hz. Peygamber'e itaat etmek, Allah'a itaat etmekle denk tutulmuştur. Yüce Allah, Nisâ suresi 80. ayette şöyle buyuruyor: "Resule itaat eden Allah'a itaat etmiş olur." Bu ayette, Allah'ın elçisine itaat edenin Allah'a itaat etmiş olacağı belirtilmektedir. Diğer bir ayette de Allah'ın sevgisine ve mağfiretine nâil olabilmek için, Hz. Peygamber (sas)'e tâbi olmak emredilmektedir: "De ki: Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah'ta sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın." (Al-i İmrân, 3/31)

Bu ayetten de anlaşıldığı gibi Allah'ın rızası ve sevgisi Hz. Peygamber (sas)'in sünnetine uymakla elde edilebilir. Bir mü'minin en büyük ideali, kendisini Allah'a sevdirmektir. Yani O'nun rızasını kazanmak, gazabından korunmaktır.

Aslında kılınan namazlar, tutulan oruçlar, verilen sadakalar, işlenen her çeşit hayır, İslam yolunda tüketilen bütün nefesler tek gayeye bakar; o da Allah'ın sevgisini ve rızasını kazanmaktır. Bunun da tek yolu, Rasulullah (sas)'in sünnetine uymak ve hayatımızı onun hayatına benzetmek ve onu örnek edinmektir.

Yüce Allah, küçük-büyük her meselede Hz. Peygamber (sas)'e uymayı, O'nun verdiği hükme razı olup teslim olmayı, imanın gereği saymaktadır:

"Rabbın adına yemin olsun ki, onlar, aralarında ihtilaf ettikleri şeylerde seni hakem kılmadıkça, sonra da içlerinde hiçbir sıkıntı duymadan senin verdiğin hükme tam bir teslimiyetle boyun eğmedikçe asla iman etmiş olmazlar." (Nisâ, 4/65)

Yüce Allah, bu ayette şu üç noktaya dikkatimizi çekiyor:

1. Her meselede Rasulullah'ın hakemliğine başvurmak.
2. O'nun verdiği hükümden dolayı içimizde hiçbir sıkıntı ve rahatsızlık duymamak.
3. Tam bir teslimiyetle O'na boyun eğmek.

Kur'an-ı Kerim, mü'minlerin mutlak teslimiyetten başka bir tercih haklarının da olmadığını kesin bir ifade ile şöyle haber veriyor: "Mü'min bir erkek ve kadın için, Allah ve Resulü bir işe hüküm verdiği zaman, artık onlar için hiçbir tercih hakkı yoktur." (Ahzab, 33/36)

2 Necm, 53/3-4.

Hz. Peygamber (sas)'in emrine itaat etmemek, O'na sırt çevirmek, Allah'ın emrine isyandır. Hz. Peygamber (sas)'e karşı ortaya konan her duygu ve hareket, aslında Allah'a karşı gösterilmiş demektir.

Kur'an'da bazı ayetlerde Hz. Peygamber (sas)'e isyan, hüsrân ve bedbahtlık sebebi olarak gösterilmektedir. "Peygamberin emrine aykırı hareket edenler, başlarına büyük bir felaket gelmesinden veya kendilerine çok acıklı bir azabın isabet etmesinden sakınsınlar." (Nur, 24/63)

Nisâ suresi 115.ayette ise aynı husus şöyle dile getirilir: "Kim kendisine doğru yol belli olduktan sonra Peygambere karşı çıkar, mü'minlerin yolundan başka bir yola giderse, onu o yolda yapayalnız bırakırız ve onu cehenneme sokarız! Cehennem ne kötü bir yerdir."

Hz. Peygamber (sas)'e tâbî olup, O'nu örnek edinmek hususunda bizzat Rasulullah'ın söylediği birkaç hadisi de hatırlayalım. Hz. Peygamber (sas) şöyle buyurmaktadır: "Kim bana itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur. Kim de bana isyan ederse, Allah'a isyan etmiş olur."³

Buhârî'nin rivayet ettiği bir hadis-i şerifte ise, Hz. Peygamber (sas) şöyle buyurmaktadır:

"Bütün ümmetim cennete girecektir, ancak yüz çevirenler müstesna!

Dediler ki:

- Ey Allah'ın Resulü! Yüz çeviren kimdir?

- Kim bana itaat ederse cennete girer. Bana isyan edene gelince o, yüz çevirmiştir."⁴

Peygambere ve getirdiği esas ve prensiplere uymamız, yaratılışımızdaki amaca, kâinat planındaki belirlenen yerimize uygun bir yol tutmamız ve ona göre hayatımızı düzenleyip yaşamamız demektir. Zira bizi ilim ve kudretiyle yaratan Yüce Allah, en uygun biçimde yaşamamızı da planlamış ve bu planını da bizlere gönderdiği peygamber ve indirdiği kitap vasıtasıyla bildirmiştir.

Bu dünyada Peygambere itaat etmenin, O'nu örnek edinmenin önemini anlamayıp, O'na itaat etmeyen kişi ahirette pişmanlık duyacaktır. Nitekim Yüce Allah, ahirette bu pişmanlığı duyanların halini bize şöyle açıklamaktadır: "O gün, zâlim, ellerini ısırp diyecek ki: Keşke ben de O Peygamberle aynı yola girseydim!...Vay başına! Keşke falancayı dost edinmesem, onu örnek almasaydım" (Furkan, 25/27-28)

Rivayet edildiğine göre bu ayetler Ukbe b.Ebi Muayt hakkında nazil olmuştur. Bir gün bir yemek hazırlar. Yemeğe Allah Resulü'nü de davet eder. Hz. Peygamber de yemeğe geldiğinde ona Allah'ın birliğine ve benim onun elçisi, peygamberi olduğuma şahadet etmedikçe yemeğini yemeyeceğim der. Bunun

3 Buhârî, Cihad, 109, İ'tisâm, 3; Müslim, İmaret, 32-33; Nesâî, Biat, 27.

4 Buhârî, İ'tisâm, 2.

üzerine Ukbe şahadet getirir. Daha sonra Ubey b.Halefi kırmamak için Hz. Muhammed (sas)'e ağza alınmayacak hakaretlerde bulunur. Bu olay üzerine yukarıdaki ayetler nazil olur.

c) Hz. Muhammed (Sas)'in İnsanlarla İlişkisi

Hz. Muhammed (sas) insanlığa sunduğu bütün fazilet ve yüksek ahlâkî en mükemmelini bizzat kendisi yaşamıştır. Nitekim sahih hadis kaynaklarında nakledildiğine göre, bir gün Hz.Aiş'e sevgili peygamberimizin ahlâkının nasıl olduğu sorulmuştu. O da muhatabına: "*Sen Kur'an-ı Kerim'i okumuyor musun? O'nun ahlâkı Kur'an ahlâkıdır.*"⁵ demiştir. Ayrıca Kur'an da O'nun en güzel ahlâk üzere olduğunu belirtmektedir.⁶

Allah Resulü (sas)'in hayatını incelediğimizde onun insanlarla ilişkilerine çok önem verdiğini görmekteyiz. Zira o insanların güven, sevgi, saygı ve sempatisini kazanacak üstün ahlâkî ve insanî tavır ve davranışlar sergilemiştir. İnsan ilişkileri açısından onun hayatını incelediğimizde şu temel özellikleri görmekteyiz.

1. O, daima güler yüzlü idi. Karşısındakine daima güven telkin ederdi. Meşhur Yahüdi âlimi Abdullah b. Selâm, O'nun mübarek yüzünü gördüğünde; "*Bu yüz, yalancı yüzü olamaz.*" diyerek derhal Müslüman olmuştu. Allah Resulü (sas), bir mü'minin, din kardeşini güler yüzle karşılamasını dahi ibadet ve hayır telâkki etmiştir. (Tirmizi, Birr,36)

Hz. Peygamber (sas) ciddi ve vakarlı bir insandı, ama bu özelliği, güler yüzlü olmasına ve zaman zaman edibane bir şekilde şaka yapmasına mani değildi. Yanındakileri rahatlatan ve huzur veren bir havası vardı. Bu yüzden onu tanıyan, Allah'ın bir lütfu olarak ondan ve onun dininden ayrılmıyorlardı. Bu cazibesi ile karlı dağların zirvesinden yuvarlanan bir kartopu gibi, etrafına çığ gibi insanları toplamıştır. Cenab-ı Hak buna işaret ederek şöyle buyurmuştur: "*Allah'ın rahmeti sebebiyledir ki sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılır, giderlerdi...*"⁷

Asık suratlılık, çatık kaşlılık, hiç gülmeme, bir kibir ve gurur göstergesidir. Hâlbuki Hz. Muhammed (sas), son derece mütevazı bir insandı ve Allah'ın mükerrerem olarak yarattığı insana, inanç ayrımı yapmadan hiç kimsenin vermediği kadar değer vermiştir.

Nitekim Allah Resulü (sas), bir seferinde bir Yahudinin cenazesi geçerken ayağa kalkmıştı.

- Ya Resulallah! O bir Yahudi cenazesidir, denilince, şöyle buyurdu:

5 Müslim, Müsafirîn, 139; ez-Zuhaylî, Vehbe, *et-Tefsiru'l-Münir*, Beyrut, 1991, XXIX, 46.

6 Bkz., Kalem, 68/4.

7 Al-İ İmran, 3/159.

- O da insan değil mi?⁸

Hz. Muhammed (sas), genç-ihytar, çocuk-yetişkin, kadın-erkek, hür-köle ayırımı yapmaksızın, her insana iltifat eder, konuşur, şaka yapar, şakasına karşılık verir ve herkesi ciddiye alırdı.

Burada Allah Resulü (sas)'in hayatından bir anekdot anlatmak istiyorum.

Enes b. Malik'in anlattığına göre bir gün yaşlı bir kadın Hz. Peygamber (sas)'den Cennet'e girmesi için kendisine dua etmesini ister. Hz. Peygamber (sas), hiçbir yaşlı kadının Cennet'e giremeyeceğini söyler. Kadının bu cevaba üzülüp ağlayarak huzurundan ayrılacağı anda, Hz. Peygamber (sas), o kadına: "sen şu ayeti hiç işitmedin mi?" der. "*Biz cennette kadınları yepyeni bir yaratılışla yaratıp, şekillerini son derece güzelleştirdik. Böylece onları, ahab-ı yemin için bakire kızlar, kocalarına aşık yaşlılar kıldır.*" (Vakıa, 56/35-38) buyurur. Böylece yaşlı kadınların Cennet'e genç kız olarak gireceklerini bildirecek gerçeği açıklar.

2. O, çok alçak gönüllü idi. Bir gün huzurunda korkudan titreyen bir adama:

"- Arkadaş titreme!.. Ben kral değilim, Kureyş'ten kuru ekmek yiyen bir kadının oğluyum!.." tarzındaki sözleriyle onun korku ve heyecanını gidermeye çalışmıştı.

3. O, çok merhametli idi. Uhut harbinin o dehşetli anında, kılıçlar tepesine yağarken bile; "Ya Rabbi, bu insanları affet, çünkü onlar ne yaptıklarını bilmiyorlar" diye dua etmiştir.

İnsanlar bir tarafa, hayvanlara dahi merhametli davranmayı bizlere tavsiye etmiş ve kendileri de hayatında bizzat bunu uygulayarak göstermiştir. Kapıda seslenen bir kediyi eliyle içeri almış. Hastalanan bir hayvanın tedavisi ile bizzat meşgul olmuştur.

Susuz kalan bir köpeğe ayakkabısıyla su çekip veren kimseyi, Cennet'le müjdelerken, bir kediyi aç bırakıp ölmesine sebep olan bir kadının da, bu yüzden azap göreceğini bildirmiştir. Ayrıca bir ağacı sulayan kişiye de bu amelinden dolayı sevap yazıldığını haber vermiştir.

4. O, insanî ilişkilerde saygı ve sevgi esasına büyük önem verirdi. O'nun bu konudaki emirlerinden biri şöyledir: "Birbirinize kin tutmayınız, hased etmeyiniz, sırt dönmeyiniz ve ilginizi kesmeyiniz. Ey Allah'ın kulları, kardeş olunuz. Bir müslümanın, din kardeşini üç günden fazla terk etmesi ona küsmesi helâl değildir." (Buhârî, Edeb, 57, 58, 62; Müslim, Birr, 23, 24)

Kendileri bir cemaate vardığında boş bulduğu yere otururdu. Meclisinde bulunanların birini diğerine üstün tutmazdı. Herkese bir baba gibi davranır, onların haklarını korurdu. O varken yüksek sesle konuşulmaz, kimsenin ayıbı söylenmez, kusurları dile getirilmezdi. Onun bulunduğu mecliste sadece ilim ve irfan konuşulur, hayır ve faziletler tanıtılırdı. Küçükler sevilir, büyüklerse sayılırdı.

Ancak, Rasulullah, devlet başkanı sıfatıyla diplomatik nezakete önem verir, kabile reislerine ve elçilerine, sahip oldukları şeref ve politik değere göre itibar gösterirdi. Kendisi elçi gönderirken de buna dikkat edilmesini isterdi.

Enes b. Malik anlatıyor: "O'na bir cariye geldiğinde, elinden tutar, O da dilediği yere kadar onunla giderdi.

Bir gün Arapların cömertlik ve asaletle ün salmış olan Hatem-i Tâi'nin oğlu Âdiy b.Hatim, Mekke fethinden sonra kendi bölgesine yapılacak Müslüman akımından korkarak, kız kardeşini de yanına alamadan Suriye'ye kaçıyor, bölgesi Müslümanların eline geçiyor, kız kardeşi de esir alınarak Medine'ye getiriliyor. Kadın, kardeşinin şerefsiz davranışından şikâyet ederek Hz. Peygamber'den merhamet diliyor; O'da hem kadını serbest bırakıyor, hem de istediği yere gidebilmesi için binek ve azık veriyor. Kadın Suriye'de kardeşini buyuyor; önce onu epey hırpalıyor. Sonra da Medine'ye giderek Hz. Peygamber'le görüşmesini tavsiye ediyor ve şöyle diyor: Muhammed gerçekten Allah'ın resulü ise, onu kim daha önce kabul ederse daha çok övülmeye layık olur. Sıradan bir hükümdar ise, ona biat etmek ve teslim olmak sana bir noksanlık getirmez. Ne isen o kalırsın..." Âdiy b.Hatim bu tavsiyeye uyararak Medine'ye gelir; mes-citte, ashabının arasında, onardan biri gibi oturan Hz. Peygamber, ona itibar ve iltifat eder, kendisini evine davet eder; eve gelince evindeki hizmetçi kız, bir minder getirir. Hz. Peygamber (sas), misafiri Âdiy'i onun üstüne oturtur, kendisi de yere oturur." Daha sonra Âdiy, "İşte o zaman O'nun bir hükümdar değil, bir peygamber olduğunu anladım" diyerek Müslüman olur.⁹

Hz. Peygamber (sas), insanlar arası ilişkilerde sevgi ve saygıya büyük önem vermiştir. Nitekim bir hadislerinde: "İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de (gerçek anlamda) iman etmiş olamazsınız. Size bir şey söyleyeyim mi ki onu yaptığımızda birbirinizi seversiniz. Selâmı aranızda yayınız." (Müslim, İman, 93; Tirmizi, Sıfatü'l-Kiyame, 56) buyurmuştur.

5. O, son derece doğru sözlü idi. Hz. Peygamber, bir doğruluk örneği idi. Onun en büyük hedeflerinden biri de doğru insanlardan oluşan bir toplum oluşturmaktı. Bu bakımdan önce kendisi doğruluk örneği olmuştur. Doğruluk onun hayatının her safhasında görülen bir haslettir. Onun içi ile dışı, özü ile sözü birdi. Bir başka deyişle, O, olduğu gibi görünür görüldüğü gibi olurdu.

9 Hamidullah, Muhammed, *İslam Peygamberi*, I, 863; Nedvi, *age*, s.315.

Onun söyledikleri ile yaptıkları arasında bir farklılık görmek mümkün değildi. Hayatı boyunca insanları doğruluğa sevk etmeye gayret göstermiştir.

Bir defasında kendisine nasihat etmesini isteyen bir kimseye: "*Allah'a inan-dım de, sonra da dosdoğru ol!*"¹⁰ demiştir. Hz. Peygamber, doğruluğu Allah'a imandan sonra dile getirmiş ve doğrulukla Allah'a iman arasında bir bağlantı kurmuştur. Yine bir başka hadisinde; "Doğrulukta ayrılmayınız. Doğruluk sizi birre (iyiliğe), o da sizi cennete ulaştırır. Kişi doğru olur ve daima doğru iş yaparsa Allah katında siddıklardan yazılır. Yalandan sakınınız. Yalan da insanı günaha, o da cehenneme götürür. Kişi durmadan yalan söyler ve yalan üzere iş yaparsa Allah katında yalancılardan yazılır."¹¹ buyurmuştur.

Bir defasında Rasulullah ashabına: "Bana şu altı şey hakkında söz verin, ben de size cennete gireceğinize dair garanti vereyim diye buyurdu ve bu altı şeyi şöyle sıraladı:

- Konuştuğunuz zaman doğru konuşun!
- Va'dettiğiniz zaman yerine getirin!
- Emanette emin olun!
- İrzınızı namusunuzu koruyun!
- Gözlerinizi harama bakmaktan sakının!
- Ellerinizi haramdan uzak tutun." (Ahmed b.Hanbel, *age.*, V, 323)

Hz. Peygamber, en doğru insandı, O'nun dostları bir tarafa, baş düşmanları bile doğruluğunu itiraf etmekten kendilerini alamamışlardır. Getirdiği dini yalanlamışlar, ama onu yalanlayamamışlardır.

Bu hususta İslamın meşhur baş düşmanı Ebu Cehil'in iki itirafını anlatırsak, başka söze gerek kalmaz sanırım. Ebu Cehil bir defasında ona (sas) şöyle demişti: "Ey Muhammed! Biz seni yalanlamıyoruz, fakat senin getirdiklerini yalanlıyoruz."

Bedir savaşı olacağı gün müşriklere Ahnes b.Şerik, Ebu Cehil'e hitaben, "Ya Ebu'l-Hakem, şurada senden ve benden başka kimse yoktur. Doğru söyle, Muhammed sadık mıdır, yalancı mıdır?" dediğinde; Ebu Cehil'in cevabı çok açıktır: "Vallahi Muhammed sadıktır, doğrudur. O, hayatında hiç yalan söylememiştir."

Doğruluğun zıddı olan ikiyüzlülük, yalancılık, sahtekârlık gibi kötü huylar bireyler arasında sağlıklı ilişkiler kurma imkânını ortadan kaldırır. Hz. Peygamber de daima, insanlara bu kötü huylardan şiddetle kaçınmalarını söylemiştir. İnsanlar, kendilerine daima yalan söyleyen ikiyüzlü, sahtekâr kişilere inanmazlar ve söylediklerine itibar etmezler. Dolayısıyla günümüz Müslümanlarının da hayatları boyunca doğruluktan kesinlikle ayrılmamaları gerekir.

10 Müslim, İman, 62; Ahmed b.Hanbel, *age.*, III, 413, IV, 385.

11 Buhârî, Edeb, 69; Müslim, Bîr, 105; Ebu Davud, Edeb, 80.

6. O, Affedici, Hoşgörülü ve Çok Çok Merhametli Bir İnsandı

İnsanlar içinde en çok eziyet çekenlerden, en çok hakarete ve haksızlığa uğrayanlardan olmasına rağmen en çok affeden ve merhamet edenlerdendir. Böyle olması çok normal, çünkü Rabbi onu, ilahî rahmetin bir tecellisi olarak, bütün âlemlere bir rahmet olarak göndermişti ve “*Seni âlemlere, ancak ve ancak bir rahmet olarak gönderdik.*” (Enbiya, 21/107) buyurmuştur.

Nasıl ki Allah'ın diğer bir rahmeti olan yağmur, herkesin bağına bostanına, tarlasına bahçesine, yağıyor; onların azgınlıklarını görmüyorsa o da, herkese, hatta en sevdiklerini öldürenlere karşı bile affi ve merhameti sunuyor. Onun bütün hayatı rahmet ve merhamet örnekleriyle doludur. Çünkü o, baştan aşağı rahmetin ta kendisidir. İşte Onun rahmet ve merhametine birkaç çarpıcı örnek:

- **Tâif Seferi:** Bir gün, İslamı yaymak ve davasını anlatmak için, azatlı kölesi ile Mekke'nin yakınındaki Tâif şehrine gitmişti. Tâif bu yetimi çok çirkin karşıladı: Oranın ileri gelenlerinden Amr b.Umeyr oğulları, Efendimiz (sas) ile alay ettiler.

Onlardan biri: “Allah, peygamber olarak gönderecek senden başka birini bulamadı mı?” derken,

diğeri: “Vallahi ben seninle kesinlikle konuşmam. Çünkü sen gerçekten peygambersen, sana hitab edemeyecek kadar benden yücesin. Eğer Allah adına yalan söylüyorsan, yani olmadığın halde peygamber olduğunu söylüyorsan, seninle konuşmayı kendime yakıştıramam” diyordu. Bununla da kalmadılar: Peygamber Efendimiz (sas), onların Mekke kâfirlerinden farklı olmadıklarını anlayıp geri dönerken, elleri titremeden çocuklara ve kölelere, onu, üç mil (5 km) boyunca, o âlemlere rahmet vesilesini taşıttırdılar, her tarafını kan revan içinde bıraktılar. Yorulup oturdukça, taşlayarak, yola devamı mecbur bıraktılar. Ayakkabıları kanla dolmuş iken Cebrail (a.s) gelip:

- “Ey Allah'ın Resulü, beni Rabbin gönderdi, emrindeyim, istersen bunları şehirleriyle birlikte tarumar edeyim” dediğinde, Allah Rasulü ona:

- “Hayır, ey Cebrail, ben insanları helak etmek için değil, helâkten kurtarmak için geldim. Olur ki bunların neslinden zamanla bir tek de olsa Müslüman çıkar” cevabını verdi.

- Rabbine ellerini açıp: “Ey Rabbim, sen bunlara hidayet eyle. Onlar bilmiyorlar, onun için böyle yapıyorlar” diye dua etti.

Bu rahmet değil de nedir?

On sene sonra Mekke'yi fetheden İslam ordusu Tâifi kuşattığında, Tâiflilerin mancılıklarla ve sapanlarla attığı taşlar yüzünden çok zayıf verildi. Bunun üzerine Müslümanlar:

- "Ey Allah'ın Resulü, bunlara beddua et" dediler.

O rahmet peygamberi ise:

- "Allah'ım bunlara hidayet eyle. Bunları Müslüman eyle" diye dua etti. Bütün bu işleri yapan Tâiflilerin heyeti, hicretin dokuzuncu senesinde İslamı kabul etmek için geldiklerinde, Hz. Peygamber (sas), onları bizzat misafir etmiş ve onlara elleriyle hizmet etmiştir. İntikam yok, af ve rahmet var.

Uhud Savaşı: Uhud savaşında benzeri bir manzara ile karşı karşıyayız: Dişi kırılmış, yüzü yaralanmış, her yanı kan içinde iken,

- "Sen dua et de Allah bunları kahretsin" diyen ashabına karşı,

- "Allahım, sen benim bu kavmime hidayet eyle. Çünkü onlar bilmiyorlar. Onun için böyle yapıyorlar" duası ile cevap veriyor ve sonra onlara şu gerçeği hatırlatıyor:

- "Ben lanet eden bir peygamber değil, âlemlere rahmet olarak gönderilen bir peygamberim."¹²

Mekke'nin Fethi: Mekke fethedilmişti. Bir fâtilh olarak Mekke'ye giren Hz. Muhammed (sas) memleketini kendisine dar eden kişilerle karşı karşıyadır. Herkes ne olacağını merakla beklerken iki cihanın efendisi, karşısındakilere şöyle seslendi:

- Ey Kureyş! size ne yapmamı beklersiniz?

- Hayır umarız, zira sen kerim olan bir kardeşsin ve kerem sahibi kardeşimizin de oğlusun.

- Bunun üzerine O yüce insan şöyle buyurdu:

Haydi gidiniz, hepiniz serbestsiniz.¹³

Yine Mekke'nin fethi günü düşmanlarından seksen tanesi Tenim dağından inip, onu öldürmeyi planlamışlardı, ama yakalandılar. Şanslıydılar çünkü bir rahmet peygamberinin eline düşmüşlerdi. Bunca hainliklerine rağmen affı peygamberiye mazhar oldular.

Sevgili Amcası Hz.Hamza'nın Katili Vahşiyi Affı: Sahabenin en alt derecesinde kabul edilen Hz.Vahşi (r.a), Uhud savaşında, uzaktan ve arkadan attığı bir mızrakla Peygamber (sas)'in en sevgili amcası ve İslamın büyük kahramanı Hz.Hamza (r.a)'ı şehid etmiş, hançeri ile göğsünü yarıp ciğerini çıkarmış ve kölelikten kurtuluş bedeli olarak sahibesi Hind'e götürmüştü. Henüz Müslüman olmamış Hind de, bu ciğeri dişleri ile ezerek, İslama ve Müslümanlara karşı duyduğu intikam ateşini söndürmeye çalışmıştı. Mekke fetholununca

12 Azzam, Abdurrahman, *Peygamberimizin Örnek Ahlakı*, (trc. Hayrettin Karaman), İst, 1995, s. 95.

13 Azzam, *age*. s.82-83; Canan, İbrahim, *Kütüb-i Sitte*, XII, 240.

Taife kaçan Vahşi, daha sonra gizlice gelip, Rasulullah'ın huzuruna çıkmış ve Müslüman olmuştu. Rasulullah, "Sen Vahşi misin?" deyince o, "Evet Ya Rasulullah" cevabını vermiş, bütün olanlara rağmen Rasulullah (sas) ona, "yazıklar olsun sana, gözüme görünme, çünkü seni gördükçe amcamı hatırlıyorum" demekle yetinmiştir. Hâlbuki Müslümanlar onun bağırsaklarının da, Hz. Hamza'nınki gibi, yerlere serilmesini istiyorlardı. O ise candan sevgili amcasının katilini bağışlıyordu. Amcasına bu hakareti yaptırtan Hind de yüzü kapalı-gizli bir şekilde gelip huzurunda Müslüman olunca, aynı affa mazhar olmuştu. İşte bu affediciliğin ve merhametin zirvesidir.

Câbir b.Semure de şu olayı anlatıyor: Allah'ın Resulü ile birlikte Necid'e gittik. Kuşluk vakti olmuştu. Gölgecik bir yere geldik. Herkes ağaçların altına yayılıp oturmuştu. Rasulullah da kılıcını ağaca asıp yere uzanmıştı. Bir ara bizi çağırdığını duyduk. Baktık ki bir köylü Arap O'nun önünde oturuyor. Yanına gittiğimizde bize hitaben dedi ki:

- Bu adam gelip kılıcımı ağaçtan henüz kapmıştı ki ben uyandım. Baktım başucumda duruyor ve bana, "şimdi seni benden kim kurtarabilir?" diyor. Ben de, "Allah" dedim. Bunu duyunca kılıç elinden düştü ve kendisi de yere oturdu. İşte gördüğümüz gibi hâlâ da oturuyor, dedi ve ona, yaptığı şeyden dolayı herhangi bir ceza vermedi"¹⁴

İnsanlar aleyhine söz söylemekten kaçınmış, intikamcılığı sevmemiş, aksine hep affetmekten yana olmuştur. Allah'ın Resulü, Kur'an'ın emrine uyararak kötülükleri iyilikle def ederdi.

7. O, güvenilir biriydi. Güzel ahlâkın en önemli özelliklerinden olan güvenilirlik, peygamberlerin niteliklerindedir. Resulullah (sas), gençliğinden itibaren güvenilir olarak tanınmıştır. O, yirmi beş yaşlarında iken Mekke'de "*Muhammedü'l-Emîn*" diye anılıyordu. 35 yaşında iken, Kâbe'nin tamiri esnasında Hacerü'l-Esved'in yerine konulmasında Kureyş kabilesi arasında çıkan anlaşmazlıkta meselenin halledilmesi, ertesi gün Kâbe'ye ilk girecek şahsa bırakılmıştı. Tam o esnada Hz. Muhammed'in geldiğini görünce "*el-Emîn*" geliyor diyerek sevinmişlerdi. Onun "*el-Emîn*" lâkabıyla anıldığına dair kaynaklarda daha pek çok örnek vardır.¹⁵

Mekkeliler, kendisine kıymetli eşyalarını teslim ederlerdi. Hz. Muhammed, bu emanetlere asla ihanet etmez ve sahiplerine sağlam bir şekilde iade ederdi. O, emanetlere en zor anında bile hainlik yapmamıştır. Bilindiği üzere Medine'ye hicret edeceği gece müşrikler, öldürmek maksadıyla onun evini kuşatmışlardı. Evini terk etmeden önce, yanında bulunan emanetleri Hz. Ali'ye teslim etmiş ertesi gün sahiplerine vermesini istemiştir. Burada dikkat çekici bir husus vardır. Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye teslim ettiği bu malların müş-

14 Nedvî, Ebu'l-Hasan, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, (trc. Osman Keskoğlu), İst., 1981, s.313.

15 Sarıçam, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, Ankara, 2001, s. 236.

riklere ait olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü o sırada Müslümanlar Medine'ye hicret etmişlerdi. Mekke'de sadece birkaç Müslüman kalmıştı.

İşte Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (sas) güvenilir bir insandı. En hassas zamanlarda dahi kesinlikle emanete ihanet etmemiştir. Ne gariptir ki, günümüzde öyle insanlar türedi ki, bugün çeşitli bahanelerle emanete hıyanet ettikleri gibi insanların mallarını gasp etmeyi helâl saymakta çeşitli şiddet ve terör hareketlerinde bulunmaktalar ve bu yaptıklarını da İslama mal etmektedirler. Hâlbuki İslam da Hz. Muhammed (sas)'de onların bu türlü hareketlerini kesinlikle tasvip etmemektedir.

İslam dininin başarıya ulaşmasında Hz. Peygamber'in güvenilir oluşunun payı büyüktür. Şayet O, davranışlarıyla güven vermeyen birisi olsaydı insanlar onun etrafında toplanmazlardı.

8. O, Verdiği Sözde Durur, Ahdine Vefa Gösterirdi. Hainlik Nedir Bilmezdi, En Mert Kişi İdi. Kur'an'ın ısrarla üzerinde durduğu hususlardan biri de ahde vefadır. Kişinin verdiği söz ister Allah'a isterse insanlara karşı olsun mutlaka kişi verdiği sözde durmalı ve sözünün gereğini yerine getirmelidir. Çünkü Yüce Allah; *"Ey iman edenler! Yaptığınız akıtların gereğini yerine getirin..."* (Mâide, 5/1),

"Her kim sözünü yerine getirir ve kötülükten sakınırsa, bilsin ki Allah sakınanları sever." (Al-i İmran, 3/ 76)

"...Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir." (İsra, 17/34) buyurmaktadır.

Sözünde durmak, verdiği sözlere bağlı kalmak, özü sözü doğru olmak gibi anlamları içeren ahde vefa, İslam ahlâkının en önemli prensiplerinden biridir. Kur'an'da olgun müminlerin vasıfları sayılırken, onların ahde vefa gösterme özelliklerine işaret edilerek şöyle buyurulmaktadır:

"Onlar, Allah'ın ahdini yerine getirenler ve verdikleri sözü bozmayanlardır." (Ra'd, 13/20),

"Müminler, emanetlerine ve ahidlerine riayet ederler." (Müminun, 23/8; Ayrıca bkz., Meâric, 70/32)

Hz. Muhammed (sas), Peygamber olmazdan önce de, sonra da, hep verdiği sözde durmuş, ahdine vefa göstermiştir. Bu yüzden Mekkeliler ona daha küçükliğünden itibaren "Muhammedü'l-Emin", yani "özüne-sözüne güvenilir, kendisinden hainlik beklenmez kişi" unvanını vermişlerdi.

Örnek1:

Bir kimseye söz verdiğinde, onu ne pahasına olursa olsun yerine getirmiştir. **Abdullah b.Ebi'l-Hamse** (r.a) şöyle anlatıyor:

"Peygamberlikten önce Resulullah (sas) ile bir alış veriş yapmıştım. Kendisine borçlandım, biraz beklerse hemen borcumu getireceğimi vaad ederek gittim. Fakat verdiğim sözü unutmuşum. Üç gün sonra hatırlayıp konuştuğumuz yere geldiğimde, onu aynı yerde beklerken buldum. Beni görünce sadece: "ey delikanlı! Bana eziyet ettin, üç gündür burada seni bekliyorum." buyurdu. (Ebu Davud, Edeb, 82)

Allah Resulü (sas)'in bu bekleyişi borcunu alabilmek için değil, verdiği söze sadakatinden dolayı idi. Onun ahdine vefa göstermesi o derece zirveleşmiştir ki, düşmanları bile bu rahmetten istifade etmişlerdir. Hatta, peygamberliğini ilan edip, dinin prensiplerini yaymaya başladığında Ebu Cehil ona, onun güvenilirliğini ve kendisinin sırf inadından dolayı İslâmı kabul etmediğini gösteren şu sözü söylemişti: "Ey Muhammed, biz seni yalanlamıyoruz, senin getirdiğin şeyleri yalanlıyoruz."

Örnek2:

Sadece kendi verdiği sözlere değil, müminlerin verdiği sözlere karşı da aynı hassasiyeti gösterir ve yerine getirilmesini tavsiye ederdi. Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde yer alan şu hadise ne kadar ibretlidir:

Huzeyfe b.el-Yeman anlatıyor: "Babam Huzeyl ile birlikte, Hicret için Mekke'den Medine'ye doğru yola çıktık. Yolda Kureyş kâfirleri bizi yakaladılar ve 'Siz Muhammed'e gidiyorsunuz dediler. Biz, "Hayır, sadece Medine'ye gitmek istiyoruz" dedik. Hz. Peygamber (sas) ile birlikte savaşmayacağımıza dair söz aldıktan sonra, bizi saldılar.

Bedir savaşı, gelip çatınca, savaşa katılmak istedik. Rasulullah (sas) bize, Kureyş'e verdiğimiz sözü hatırlatarak, "Siz savaşa katılmayın. Biz onlara verdiğimiz sözü yerine getirelim ve onları yenmek için Allah'tan yardım isteyelim" dedi." (Müslim, Cihad, 98)

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber (sas) de gerek peygamber olmazdan önce, gerekse peygamber olduktan sonra, hep verdiği sözde durmuş, ahdine vefa göstermiştir. Ümmetine de daima ahde vefa göstermeyi tavsiye etmiştir.

9. İnsanların Fikirlerine de Önem Verir, İşlerini İstişare ile Yürütürdü

Peygamber (sas) çok akıllı bir insandı. Aynı zamanda Allah'ın vahyi ile de teyid ediliyor, destekleniyordu. Buna rağmen her şeyi ve en doğruyu ben bilirim havası ile hareket etmedi; etrafına hep kulak verdi, onların fikirlerine saygı gösterdi. Çünkü Rabbi ona: İşlerini, Müslümanlarla yapacağı müşavere çerçevesinde yürütmesini emretmişti. Belki de ihtiyacı olmadığı halde, inananlarını bu güzel haslete alıştırmak için böyle yapmıştı. Hem sonra bu, göstermelik bir

fikir danışma da değildi. Mesela Uhud savaşında olduğu gibi, zaman zaman kendi fikrinden, sırf istişare sebebiyle vazgeçtiği olmuştu. Binaenaleyh onun istişaresi, hem etrafına danışıp, hem de kendi bildiğine gidenlerin yaptığı türden bir istişare değildi.

10. Allah'ın habibi, insanları kırmaktan çok sakınırdı. Onları incitecek ve gücendirecek her davranıştan uzak dururdu. Kimseye hakaret etmez, kimseyi kötülemezdi.

Ebu Said el-Hudri anlatıyor: "Allah'ın Resulü, genç bir kız kadar mahcup-tu. Bir şeyden hoşlanmadığı zaman O'nun yüzünden bunu anlardık. Hayâ sahibi olduğundan kimseye hoşlanmayacağı bir şey söylemez ve yapmazdı. Onu başkasına bırakırdı."¹⁶

Hz. Peygamber, kusurlu bulunan bir kimsenin başkaları yanında küçük düşmesini istemez, yanlışlarını yüzüne vurarak utandırmazdı. Bir kimsenin menfi bir davranışını görse, onu yüzüne vurmazdı. Bu durumlarda: "*İnsanlara ne oluyor ki şöyle şöyle söylüyorlar? Bazıları neden böyle yapıyor?*"¹⁷ gibi genel ifadelerle o hatayı dile getirir, hoşnutsuzluğunu belirtir ve muhatabı uyarmaya çalışırdı. Zira bu tür yumuşak ifadelerle hem sözlerinin etkisi artar hem de kimseyi gücendirmemiş olurdu.¹⁸

Örnek1:

Bir defasında halk, imam olan bir zatın namazı çok uzattığı şikâyetiyle O'nun huzuruna gelmişti. Bunlar arasında, "*Ya Rasulallah! Neredeyse cemaati terk edecektik.*" diyenler bile olmuştu. İmam olan zat belliydi. Allah Resulünün canı çok sıkılmıştı. Fakat buna rağmen, imam olan zatı, bizzat huzuruna alıp doğrudan ikaz etmemiş; mescitte, herkese hitaben umumî bir irşatta bulunmuş ve şöyle söylemiştir: "*Ey insanlar! Size ne oluyor ki, insanları nefret ettiriyorsunuz? Sizden kim imam olursa namazı hafif kaldırsın. Çünkü cemaatin içinde ihtiyar, zayıf ve ihtiyaç sahibi olanlar vardır.*"¹⁹

İşte, Allah Resulünün hatalar karşısındaki tavrı ve davranışı bu şekildeydi. Çünkü O, insanların kurtuluşa ermesini istiyor ve her meseleyi onlara en kolay ve en yapıcı bir tarzda takdim ediyordu.

Örnek2:

Yine yüzüne zafran sürdüğü hâlde huzuruna gelen bir sahabeye yanında bir şey söylemedi. Ancak bu zat kalkıp gidince Hz. Peygamber, ashabına döner: "*Şuna söylemeniz de yüzündekileri yıkayVERSE.*"²⁰ buyurmuştur.

16 Buhâri, Menâkıb, 23.

17 Ebu Davud, Edeb, 6.

18 Komisyon, *Hitabet ve Mesleki Uygulama*, s. 17.

19 Buhâri, Ahkam, 13; Müslim, Salat, 182.

20 Ebu Davud, Edeb, 6.

11. Rasulullah (sas), beşerî ilişkilerde insanların akıl ve kültür seviyelerine çok dikkat ederdi. Hz. Peygamber'in önem verdiği en mühim metotlardan biri muhataba göre harekettir. Kendisi insanların akıllarının derecesine, sosyal seviyelerine, muhatabın içinde bulunduğu zamanın şartlarına göre hareket eder, ashabının da bu şekilde davranmasını isterdi.²¹

Hz. Peygamber, insanlara akıllarının alabileceği ölçüde hitap ederdi. Çünkü dinleyenlerin aklının ermediği konuşmalar yanlış anlamalara sebep olur.

Bu konuda Hz. Peygamber'in; "*Cahillere hükmetten bahsetmeyiniz.*"²²;

"*Bir kavme akıllarının kavrayamayacağı bir söz söylemen doğru olmaz. Eğer böyle yaparsan onlardan bir kısmı için mutlaka fitne olur.*"²³;

"*İnsanlara akıl seviyelerine göre konuşmakla emrolundum.*";

"*İnsanlara derecelerine göre muamele ediniz.*"²⁴ şeklindeki sözleri oldukça dikkat çekicidir.

Rasulullah (sas)'ın, inananla inanmayana ve münakaşa edene karşı ifade tarzı başka başkaydı. İnananlarla konuşurken deliller üzerinde fazla durmamış, bazen söylediği hükmü tekit mahiyetinde, tesirinin daha fazla olması için delil getirmiştir. İnkâr durumunda olanlara hitap ederken ise, onların normal düşünce sınırları içinde reddetme imkânları olmayacağı akli deliller kullanmıştır. Bu deliller, muhatabın bilmediği, anlamadığı ve kavrama imkânının bulunmadığı deliller değildir. Aksine bir başka zamanda kendilerinin de kullandığı ve delil saydığı, doğruluğunu savunduğu cinsten şeylerdir. Nitekim, Rasulullah'ın, Necran Hristiyanları ile yaptığı münazarada onlara karşı ileri sürdüğü delillerden hiçbirine "hayır" diyememişlerdir.²⁵

Muhatabının zekâ ve anlayış derecesi Rasulullah'ın veciz yahut ayrıntılı konuşmasına sebep olurdu. Meselâ; Peygamber (sas), zekâtı verilmemiş altın ve gümüş hakkında kıyamet günü yapılacak muamele hakkında bilgi vermiştir. Dinleyenlerden bazıları, zekâtı verilmeyen deve hakkında soru sormuş, onu anlatmış, daha sonra inek hakkında da aynı soru sorulmuş, Peygamber (sas), "İnek de deve gibidir." dememiş, aynı ayrıntıyı vermiş, daha sonra sırayla at ve eşek hakkında soru sorulmuş, onu da açıklamıştır.²⁶

Unutmamak gerekir ki, Rasulullah'ın çevresindeki insanların hepsi de üstün zekâyâ sahip insanlar değillerdi. İçlerinde zekâ seviyesi çok yüksek olanlar olduğu gibi, anlayış kabiliyeti çok dar olanlar da vardı.

21 Münâvî, Abdurrauf, *Feyzül-Kadir*, Beyrut 1972, II, 215.

22 Dârimî, *Mukaddime*, 34.

23 Müslim, *Mukaddime*, 3; Aclûnî, *Keşfü'l-Hafa*, I, 225.

24 Ebu Davud, *Edeb*, 23; Aclûnî, *age.*, I, 195.

25 Kazancı, *age.*, s. 120.

26 Müslim, *Zekat*, 6, 24.

Örnek1:

Nasr suresi indiğinde, ağlayan olmuş, ağlama sebebi kendisine sorulunca da "Kemal zevali gerektirir." diyerek bu surenin inişi ile Rasulullah'ın dünyadaki vazifesinin sona ermekte olması ve dolayısıyla vefatı arasında bir bağlantı kuran²⁷ Ebu Bekir gibi derin anlayışlı insanlar vardı.

Örnek2:

Bunun yanında kavga ettiği hasmını şikâyet için gelen ve: "Parmağını ısır-mıştım, elini çekince dişimin kırılmasına sebep oldu, bundan davacıyım." di-yenlerin de bulunduğu unutmamak gerekir. Nitekim, o kişinin anlayışına uygun olarak da Rasulullah şöyle demiştir:

"Elini ağzında tutsaydı sen de deve gibi geviş getirip çiğneseydin öyle mi?²⁸ Ona parmağını senin ağzına vermesini ve sana da deve gibi geviş getirip çiğ-nemeni emretmemi mi istiyorsun? O hâlde sen de onun ağzına sok, ısır-sın, sonra çek."²⁹

Rasulullah, İslamı tebliğ için gönderdiği davetçilere de, muhataplarını ta-nıtan ve buna göre takip edilmesi gerekli program hakkında bilgi vermiştir. Yemen'e bir davetçi olarak gönderdiği Muaz b. Cebel'e (ö.18/639) yaptığı tav-siyelerde ilk olarak söylediği şudur: "Sen, Ehl-i Kitap olan bir kavme gidiyor-sun. Onları ilk davet edeceğin şey; Allah'a ibadettir. (Allah'tan başka bir ilâhın bulunmadığını ve benim de Allah'ın Resulü olduğumu kabul ve tasdik etmeye davet etmektir.) Eğer Allah'ı tanırlarsa onlara Allah'ın bir gün bir gecede beş vakit namazı farz kıldığını haber ver..."³⁰

Bu tavsiye Rasulullah'ın muhatabı tanımaya ve ona göre belli bir program uygulamaya verdiği önemi göstermektedir.

O, "insanlara akıllarının alacağı kadar konuşulmasını"³¹ ve "insanlara de-recelerine göre muamele edilmesini"³² emir buyurmuştur.

12. İnsanlarla olan her ilişkide O, eğiticilik ve öğreticilik vasfını dai-ma ön planda tutmuştur.

Örnek1:

Rafi b.Amr el-Gifarî anlatıyor: "Henüz çocukken bir hurma ağacını taşla-mıştım. Beni Rasulullah'a götürdüler.

Hz.Peygamber (sas) buyurdu ki: Hurmayı niçin taşladın ey oğulcuğum?

27 ez-Zemahşeri, *el-Keşşaf*, IV, 812.

28 Buhârî, Cihad, 120.

29 Müslim, Kasâme, 4, 21.

30 Buhârî, Zekat, 41.

31 Aclunî, *Keşfü'l-Hafa*, I, 225.

32 Ebu Davud, Edeb 23; Aclunî, *Keşfü'l-Hafa*, I,195.

Ben, "karnım açtı, yemek için" deyince

O: "Yavrum, (bir daha acıkırsan) hurmayı taşlama, altına düşenlerden ye" buyurdu. Sonra başımı okşadı ve "Allah'ım! (Bu yavrunun) karnını doyur" diye dua etti.

Örnek2:

Ebu Seleme'nin oğlu Ömer ise şunları anlatıyor: "Ben Rasulullah'ın terbiyesi altında olan bir çocuk idim. Yemek yerken elim yemek kabının her tarafında dolaşırdu. Rasulullah bana: "Ey oğul! (Yemeğe başlarken) Allah'ın adını an. Sağ elinle ve sana yakın taraftan ye" buyurdu. Bundan sonra ben, her zaman yemeğe besmele ile başlar, sağ elimle ve kendi önümden yer oldum."³³

Örnek3:

Bu konuda örnek alınacak bir olayı da Muaviye b.Hakem anlatıyor: Rasulullah ile beraber namaz kılıyordum. Cemaatten biri aksırdı. Ben de adet gereği "Yerhamukellah" dedim. Daha sonra cemaat bana kızdı. Ben, "bunda kızacak ne var ki" dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber bana, gayet tatlı bir dille şöyle dedi: "Namazda dünya kelamı söylenmez. Namaz; tesbih, tekbir ve Kur'an okumak içindir." Muaviye b.Hakem, olayla ilgili sözünü şöyle bağlıyor. Vallahi ben O'nun kadar güzel öğreten bir kimse görmedim. Anam babam aşkına söylüyorum ki O, beni ne azarladı, ne de sert bir söz söyledi."³⁴

13. Rasulullah (sas) herkese karşı çok merhametli olduğu gibi çocukları ise çok severdi. Her fırsatta onlarla oynar ve şakalaşırdu. İşte buna ait sayısız örneklerden bir kaç:

1- Enes b.Mâlik anlatıyor: "Allah'ın Resulü kızı Fatıma'ya, "bana oğullarını, Hasan'la Hüseyin'i çağır" derdi. Onlar gelince sever, koklar, bağrına basardı."³⁵

2- Hz.Aişe de şu olayı anlatıyor: "Bir defasında Rasulullah'ın azatlı kölesi Zeyd b. Harise Medine'ye geldi ve Rasulullah'ın kapısını çaldı. Rasulullah kapıyı açtı ve O'nu görünce kucaklayıp öptü."³⁶

3- A'rabinin biri geldi ve Rasulullah'ı, torunlarını severken gördü. O'na: "Siz çocukları okşar sever misiniz? Biz hiç öpmeyiz de", dedi. Allah'ın Resulü ona şu cevabı verdi: Allah senin kalbine merhamet koymamışsa ben ne yapayım?"³⁷

4- Enes b.Mâlik anlatıyor: Rasulullah, oynamakta olan çocukların yanından geçerken onlara selam verir, aralarına karışarak onlarla oynar ve şakalaşırdu."³⁸

33 Buhâri, Et'ime, 2; Müslim, Eşribe, 107.

34 Müslim, Salat, 22.

35 Nedvî, age, s. 304.

36 Nedvî, age, s. 305.

37 Nedvî, age, s. 305.

38 Nedvî, age, s. 305.

5- Cabir b.Semure'nin bildirdiğine göre Hz.Peygamber bir gün gurup halinde yarışan çocukları görmüş ve O da onlara katılarak yarışmıştır. Buna benzer bir yarışı Hz.Aişe ile birlikte yaptığı ayrıca rivayet edilmektedir.³⁹

6- İbn Mesud anlatıyor: "Rasulullah namaza karşı çok titiz olmasına rağmen, bir çocuk ağlaması duyunca namazı kısa tutardı. Kendisi şöyle buyurmuştur: Aslında ben namazı uzatmak isterim. Ancak ağlayan bir çocuk sesi duyunca, annesine zahmet olmasın diye namaz içinde bir kerahete göz yumar, ona ulaşırım."⁴⁰

Sevgili torunları Hasan'la Hüseyin de namaz kılariken yanına gelir ve sırtına binerlerdi. Rivayetlere göre O da, onların keyfi bozulmasını diye secdeyi ziyadesiyle uzatırdı. Bir defasında, vali olarak atamayı düşündüğü kişinin çocukları sevmediğini öğrenince, Rasulullah (sas)'in ondan vazgeçtiği ve bir başkasını vali yaptığı da gelen haberler arasında yer almaktadır.

Rivayet edildiğine göre bir defasında evde otururlarken kızı içeri girdi. Hz. Peygamber ayağa kalkarak kızı Hz.Fatıma'nın alnından öpüp elinden tutarak yanına oturttu.

14. Çocukları sevmenin yanı sıra yaşlılara da saygı gösterilmesini ve merhamet edilmesini isterdi.

Yaşlılara karşı saygılı ve merhametli olma konusunda Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Küçüklerimizi sevmeyen ve büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir" O'na göre, "merhamet etmeyene merhamet olunmaz." O halde diyordu Rasulullah (sas), "Yerdekilere merhamet ediniz ki göktekiler de size rahmet etsin."⁴¹

Değerli Dinleyenler!

İnsanlık o ilahî ışıktan uzaklaştıkça yine eski cahili devri örf ve âdetlere tekrar dönmeye başlamıştır. Çağımızda ilim ve teknik ilerlemesine rağmen, insanlığın vardığı ahlâkî durum pek iç açıcı değildir.

İnsanlık yine bir sıkıntı, stres ve buhran içindedir. Yine hakkın kuvvetlinin elinde olduğu, zulüm, haksızlığın, hırsızlığın, yolsuzluğun alabildiğine yayıldığı bir çağda yaşıyoruz. İnsana unvanına, parasına ve gücüne göre değer verildiği, insan haklarının çiğnendiği günümüzde, insanlık bir arayış içindedir.

İnsanlık içine düştüğü bu buhranlardan kurtulmak için bir kurtarıcıya ihtiyaç duymaktadır. İnsanların vardığı bu kötü sonuç bu ihtiyacı pek açık ve net olarak ortaya koymaktadır.

İnsanlar gerçek kurtuluşa erişmeyi istiyorsa o zaman örneğini ve rehberini iyi tayin ve tespit etmeli, ona göre hayatına yön vermelidir.

39 Geniş bilgi için bkz., Azzam, *age.*, s.85-96.

40 Nedvi, *age.*, s.306.

41 Tac, V,17; Canan, İbrahim, *age.* XVII, 215.